

خاطره‌ای از آندره مالرو^۱

آندره مالرو، وزیر مشاور ژنرال دوگل، رئیس‌جمهور فرانسه، در امور فرهنگی بود که چندی پیش در هشتاد سالگی درگذشت و مرگ او موجب افسوس و دریغ جهانیان شد. وی که از نویسندگان نامدار نیم‌قرن اخیر فرانسه است و شهرت جهانی دارد در جنگ دوم جهانیگیر، پس از فرار از بند اسارت آلمانیها، بجهت مقاومت میهن‌پرستان فرانسه پیوست و با متجاوزان آلمانی بمبارزه برخاست و با عبور از رودخانه رن و تشکیل هنگ آلزاس لرن، نامی جاویدان از خویش بجای گذاشت. مالرو در رشته زبانهای شرقی دانشگاه پاریس تحصیل کرده بود و گذشته از خدمات ادبی و میهنی و علاقه بنویسندگی به هنر نیز دلبستگی فراوان داشت. چندین بار بایران آمد و آثار باستانی این مرز و بوم را دید و بعد در تعریف و توصیف آنها، بخصوص بناهای اصفهان، در موزه لوور پاریس، چندین جلسه سخن راند و در مطبوعات نیز چندین مقاله نوشت که هنرشناسان را مورد توجه قرار گرفت. مؤلفات مالرو راجع بامور اجتماعی و ادبی و هنری است و در کتاب آنتی مموار^۲ که در واقع شرح حال خود اوست، ضمن ذکر خاطرات سفرهای مختلف بکشورهای جهان، از جمله چین و هند و ایران و عربستان سعودی، در باب هنر این ملتها مطالبی نگاشته و نظریه‌های اظهار داشته که از هر حیث قابل توجه و تأمل است. بگفتار او اگر برای پذیرائی جهانیگردان و سائل کافی آماده و فراهم شود، اصفهان بزرگترین شهر سیاحتی دنیا خواهد شد. گفتند

۱- آقای دکتر پرویز کاظمی سنا تور سابق، از نویسندگان عالیمقام صاحب‌نظر.

در آن روز که از مسجد شاه اصفهان دیدن کرد چنان تحت تأثیر شکوه و جمال بنای آن قرار گرفت که از شدت شوق بی اختیار گریست. بعقیده مالرو، مساجد با عظمت و جلال در ترکیه و استانبول و مصر و تونس و فلسطین (بیت المقدس) زیاد، ولی همه بی روح است. در صورتیکه در مساجد ایران، تماشاگر، روح زیبا پرستی و شادی آفرینی هنرمند ایرانی را احساس میکند و از خاکدان سفلی بعرش علوی به پرواز درمی آید و معنی زندگی و مفهوم ابدیت را درمی یابد.

مالرو در جنگهای داخلی اسپانیا، بسود جمهوری طلبان، شرکت جست و در نبردهای هوایی توفیقهائی یافت، فیلم معروف امید^۲ از کتاب او بهمین نام اقتباس شده است. در سال ۱۹۳۳ جایزه معروف گنکور^۴ در ادبیات فرانسه نصیب او گردید. وی در دولت اول ژنرال دوگل وزیر اطلاعات شد و بعد در دوره ریاست جمهوری دوگل از سال ۱۹۵۶ تا ۱۹۵۹ وزیر مشاور در امور فرهنگی بود و از چندین دانشگاه بزرگ دنیا، از جمله دانشگاه آکسفورد انگلستان و دانشگاه بنارس هندوستان، درجه دکترای افتخاری گرفت و کتابهای مانند و آروایال و روایوم فارفلو و لکونکران^۵ و کتاب معروف کنديسيون هومن (راجع به اوضاع چین و نبرد ملیون و کمونیستها) و کتابهای موزه ایماژینر و نوایه دال تن برگ^۶ را انتشار داد که مورد تمجید و تحسین ادب دوستان قرار گرفت.

اقدام شایسته و پسندیده آندره مالرو، دودزدائی و پاک و پاکیزه کردن رنگ اندود سیاهی بود که همه عمارات و ساختمانهای پاریس را پوشیده داشت. این اقدام وزیر امور فرهنگی هر چند گران تمام شد ولی شهر عروس جهان را بزیبائی نخستین بازگردانید و کسانی که پاریس قبل و بعد از آن اقدام را دیده اند میدانند که این ابتکار تا چه پایه و مایه ارزنده بود. وی در دیگر امور هنری نیز دست بکارهای نیک زد مانند سپردن امور اپرای پاریس و تأتفر فرانسه با افراد ورزیده و آزموده و توجه بکارخانه چینی سازی سور^۷ و پارچه بافی گلبن^۸ و از همه مهمتر تأسیس خانه های فرهنگی در شهرها و روستاها و ارسال مجسمه معروف ونوس میلو^۹ و پرده معروف خنده ژو کند^{۱۰} به نیویورک و ترتیب نمایشگاه آثار هنری ایران و ژاپن و هندوستان و آوردن مومیائی توتان کامن^{۱۱} پاریس و شناساندن هنرمندان نامدار و هنرهای شگرفشان بجهانیان. ملاقات های مالرو با فرمانروایان معروف گیتی و سخنرانیهای او در مجامع و محافل ادبی و اجتماعی و سیاسی، بخصوص در موقع طرح بودجه فرهنگ در پارلمان فرانسه، برای اوجیثیت و اعتبار فراوان کسب کرد. گفته ها و نوشته های مالرو، همه از لحاظ لفظ و معنی در غایت فصاحت و نهایت بلاغت است و خواننده و شنونده را شیفته و فریفته می کند. بعقیده او فرانسه و زلیفه دارد مراتب معنوی و روش های روشنفکرانه را بجهان عرضه بدارد. مالرو پس از استعفای دوگل، علاقه و پیوند خود را با رئیس نامدارش

از دست نداد و بتأسیس بنیاد شارل دوگل پرداخت. از مفاد نامه‌هایی که میان او و ژنرال دوگل مبادله شده است آشکار است که این دو باهم روابطی بسیار صمیم و نزدیک داشته‌اند و دوگل، دانسته و سنجیده، بانتحار سیاسی دست زد تا پای خود را از معرکه سیاست که از آن دلخوشی نداشت بیرون کشد و مانند ناپلئون بناپارت به ابدیت تاریخ به پیوندد. مالرو در سالیان اخیر عمر، بنوشتن کتابی مفصل و جامع از حاصل سیروسیاحت‌های دور و دراز و نتایج تجربه‌های تلخ و شیرین زندگانی خود پرداخت که از لحاظ سبک و سیاق انشاء بسیار مهم و جالب است و جزو کتابهای سنتی (کلاسیک) فرانسه بشمار میرود و ژرژ پمپیدو^{۱۲} رئیس‌جمهور بعد از دوگل، که خود از ادیبان معروف کشور فرانسه و از تربیت‌یافتگان رشته ادبی مدرسه معروف نرمال است، خلاصه آنرا برای تدریس در مدارس فرانسه گرد آورد. آخرین اثر مالرو کتاب بسیار خواندنی لن‌تامپرل^{۱۳} است. از این دو عبارت مالرو که «حقیقت انسان آنست که پنهان کرده است» و «انسان جزمستی رازهای کوچک مسکین چیزی دیگر نیست» می‌توان بطرز تفکر و تعقل و نوع احساس و برداشت او از زندگی پی برد. بگفته نویسنده مجله تایم آمریکا «در قرن بیستم، هیچکس مانند مالرو که خود را با موریس متزلینگ قیاس می‌کرد، نویسنده‌گی و هنردوستی و سیامت و حوادث دن کیشوت مآبانه را باهم در خود جمع نکرده است.»

خاطره‌ای که مشوق نگارنده بنوشتن این مقاله شد این است که چند سال پیش، در یکی از سفرهای آندره مالرو بایران، در یک مجلس مهمانی که به افتخار او در سفارت فرانسه در تهران برپا شده بود و اینجانب نیز شرکت داشت، با وی اتفاق ملاقات دست داد و از نزدیک آشنائی حاصل شد و از مطالب مختلف سخن بمیان آمد. روز بعد آقای سفیر فرانسه بمن تلفن زد و گفت آقای آندره مالرو مایل است با شما ملاقات کند. طبق قرار بدفتر من آمدند و پس از صرف چای ضمن گفتگو اظهار داشتند: شما در باب نفوذ فرهنگ فرانسه در ایران اطلاعات و تحقیقاتی دارید و من می‌خواهم که از آن باخبر شوم. تا آنجا که امکان داشت مطالبی در اختیار ایشان گذاشتم و یاد آور شدم که پس از دومین جنگ جهانیگیر، بر اثر هجوم فرهنگ انگلوساکسون (مخصوصاً آمریکا) به ایران، نفوذ فرهنگی فرانسه بدنبال رانده شده است. بهای کتابها و نشریه‌های فرانسوی چند برابر انگلیسی است و خوانندگان ایرانی بویژه دانشجویان را از دسترسی به آنها باز می‌دارد. من همین مطالب را در موقع سفر ژنرال دوگل به ایران نیز با وی در میان گذاشتم و بسیار مورد توجه قرار گرفت و در این زمینه اقداماتی مؤثر بمورد عمل گذاشته شد.

ملاقات من با آندره مالرو دو ساعت بدراز کشید و از هر دری سخن رانده شد. در پاسخ پرسش من که آیا فرانسه برای بازیافتن و توسعه نفوذ فرهنگی خود در آسیا چه نقشه

و طرحی در نظر دارد؟ گفتند: یکی از مقاصد سفرهای من باین حدود، بررسی و تحقیق در همین امر است. ما برنامه آینده خود را در آسیا بر اساس استحکام روابط نزدیک سه کشور تنظیم کرده ایم که در آینده نزدیک سرآمد ممالک ملل آسیا خواهند شد یعنی ژاپن در خاور دور و هند در جنوب و ایران در خاور آسیا. امکانات این سه کشور از حیث منابع طبیعی و مواد خام (بغیر از ژاپن) و هوش و استعداد و پرکاری مردم بقدری قابل توجه است که یقین داریم در تاریخ آینده اقلیم خود و جهان نقشی مهم خواهند داشت. بنابراین کوشش سیاسی و فرهنگی فرانسه در آسیا بر این سه محور و قطب گردش خواهد داشت و کلیه اقدامات در این زمینه خواهد بود که روابط فرانسه با این سه کشور آسیایی صمیم و محکم شود. از مردان ورزیده و آزموده و آشنا بر موز سیاست این سه کشور نیز انتظار داریم پیش بینی ما را بمرحله عمل و اجرا تسهیل و تکمیل کنند و ضمن خدمت بمیهن خود برای تأمین صلح جهانی و تعمیم فرهنگ با ما همکاری داشته باشند. البته در مسوق مذاکره هنوز چین سرخ از لاک خود سر بدر نیاورده بود.

-
۱- André Malraux	۲- Antimémoires
۳- L'espoir	۴- Goncourt
۵- Les Conquérants, Royaume farfelu, La Voie Royal	
۶- La condition humaine, Musée imaginaire, Noyers d' Altenberg	
۷- Sèvres	۸- Gobelins
۹- Venus de Milo	۱۰- La Joconde
۱۱- Toutankhamon	۱۲- Georges Pompidou
۱۳- L'Intemporel	